

Sosialfaglig kompetanse i skolen

Elin Borg & Selma Therese Lyng

OSLOMET

STORBYUNIVERSITETET
ARBEIDSFORSKNINGSINSTITUTTET AFI

**Sosialfaglig
kompetanse
i skolen**

© Fellesorganisasjonen (FO) 2019

Elin Borg & Selma Therese Lyng: *Sosialfaglig kompetanse i skolen*

Produksjon: LO Media

Omslagsdesign: Carsten Berg Høgenhoff

Omslagsfoto: Scott Webb via Unsplash

Trykk: BK Grafisk as

ISBN 978-82-90858-17-4

Elin Borg & Selma Therese Lyng

Sosialfaglig kompetanse i skolen

Innhold

Forord	6
Bakgrunnen for prosjektet	9
Tverrprofesjonelt samarbeid om psykososialt miljø i skolen	9
Miljøterapeuter i skolen	11
Metode	13
Trudvang barneskule	15
Organisering	16
Ledelsens strategier og begrunnelser	16
Miljøterapeutenes oppgaver og arbeidsmåter	19
Fast i første	21
Koordineringsarbeid	21
Årlig prosjektarbeid	22
Erfaringer og råd	22
Gjesdal ungdomsskole	25
Organisering	26
Ledelsens strategier og begrunnelser	26
Miljøterapeutenes oppgaver og arbeidsmåter	28
Mer til stede i noen klasser	30
Ikke lenger «radiatorvarmere»	30
Et stort kollegium	32
En med et helhetlig blikk	32
Koordineringsarbeid	33
Erfaringer og råd	34

Strinda videregående skole	36
Organisering	37
Ledelsens strategier og begrunnelser	37
Den avgjørende tilliten	38
Samlokalisering smart	39
Miljøveiledernes oppgaver og arbeidsmåter	40
Forholdet mellom Elevtjenesten og lærerne	41
Den viktigste oppgaven	43
Synlige og til stede – også på Snap	44
Blir kjent med nye kull	45
Mange og varierte oppgaver	46
Hva kan akkurat miljøveileder hjelpe med?	47
Erfaringer og råd	48
Erfaringer på tvers av de tre skolene	50
Ledelsens rolle	53
Samarbeid med lærerne	53
Profesjonsfelleskap	54
Referanser	55

Forord

Skolen er en av de aller viktigste arenaene i barn og unges liv. Som 6-åringer går vi inn skoleporten for første gang, og etter tretten år seinere går vi ut igjen – forhåpentligvis klar for å møte voksenlivet på en god måte. I denne perioden er det mye som skal mestres både sosialt og faglig. Og det er mange faktorer som er med på å bestemme hvordan barn og unge opplever skolehverdagen. Familiens omsorgssituasjon og økonomi, barnets fysiske og psykiske helse, opplevelsen av inkludering og tilhørighet, det generelle skolemiljøet og graden av tverrfaglig kompetanse til de voksne på skolen er alle faktorer som påvirker hverdagen og fremtiden til barn og unge.

Fellesorganisasjonen (FO) er glad for at og flere og flere skoler i Norge ansetter barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere i sin stab. Over 1500 av FOs medlemmer jobber i barnehage, skole eller SFO. Den sosialfaglige kompetansen som disse yrkesgruppene representerer er et viktig supplement til de ansatte med pedagogisk kompetanse. Samtidig er dette en forholdsvis ny trend i Norge og det er derfor interessant å se nærmere på de erfaringer som skoler med sosialfaglig ansatte har gjort seg.

Som fagforening er vi opptatt av å ivareta våre medlemmers lønns- og arbeidsforhold i skolen. Det er en utfordring at det brukes mange ulike stillingskoder på våre medlemmer i skolen, noe som har betydning for rettigheter i lov- og avtaleverk. Det er også med på å skape usikkerhet om hvilken rolle og hvilket ansvar våre medlemmer har i skolen. I motsetning til lærerne har man ingen sentral avtale som regulerer arbeidstiden, men man må avtale lokalt hvor mye tid man får bruke på planlegging og etterarbeid. FOs mål er at alle skoler i Norge ansetter personell med sosialfaglig kompetanse og at det blir ryddet i stillingskoder, rolle og ansvar.

Gjennom å intervju skoleledelse, lærere og sosialfaglige ansatte ved tre skoler – en barneskole, en ungdomsskole og en videregående skole, har vi fått et innblikk i hvordan de jobber systematisk med elevenes skolemiljø og hvordan den sosialfaglige kompetansen til miljøterapeutene bidrar til at skolen klarer å se den enkelte elev på en bedre måte og til å avlaste lærernes arbeidshverdag.

Takk til skoleledelse og ansatte ved Trudvang barneskole, Gjesdal ungdomsskole og Strinda videregående skole som var villig til å dele av sine erfaringer. Vi tror flere vil ha interesse av å få innblikk i mulige måter å organisere arbeidet i skolen på som fremmer et godt sosialt og faglig læringsmiljø for alle. Rapporten viser noe av omfanget og spennet i miljøterapeutisk arbeid og vi håper den kan inspirere skoleeiere og politikere til å tenke nytt og satse på sosialarbeidere i skolen.

Takk til Elin Borg og Selma Therese Lyng fra AFI som har ført dette i pen-
nen for oss.

God lesing!

Mimmi Kvisvik
Forbundsleder i FO

Bakgrunnen for prosjektet

I denne rapporten forsøker vi å undersøke nærmere hvordan barneverns-
pedagoger, sosionomer og vernepleiere bidrar til et godt psykososialt miljø
i skolen. For å belyse dette har vi valgt å se nærmere på tre skoler som sys-
tematisk har valgt og ansette disse tre yrkesgruppene. Kjernespørsmål vi har
vært opptatt er: På hvilken måte bidrar tilfanget av den sosialfaglige kompe-
tansen til å styrke elevenes skolemiljø og til å lette lærernes arbeidsbelast-
ning ved de konkrete skolene? Er det mulig å gjenkjenne temaer som er felles
for det sosialfaglige arbeidet ved disse skolene, på tvers av ulike modeller og
skolenivå? Og kan vi ved hjelp av casestudiet se noen kjerneelementer i den
sosialfaglige kompetansen som komplementerer pedagogenes kompetanse
og som kan gi oss verdifull innsikt utover de konkrete eksemplene?

Tverrprofesjonelt samarbeid om psykososialt miljø i skolen

Myndighetene har de senere årene understreket viktigheten av forebyggende arbeid og tidlig innsats i skolen (Meld. St. 21 (2016–2017)). Økt samarbeid mellom tjenestene (som f.eks. 0-24-samarbeidet) foreslås som et virkemiddel for å jobbe mer effektivt og helhetlig i skolen. Fra skoleåret 2018/19 understreker Opplæringslovens § 15-8 skolens plikt til flerfaglig samarbeid¹ både i konkrete elevsaker og på systemnivå. Gjennom et tettere samarbeid mellom tjenester og profesjoner ønsker myndighetene å styrke skolen som faglig og sosial læringsarena.

Faglig og sosial læring er avhengige av hverandre, et godt psykososialt miljø er viktig for at elevene skal være i læringsposisjon - og god opplæring skaper trygge psykososiale skolemiljø (NOU 2015:2). Alle elever har, etter opplæringsloven § 9a-1, rett til et godt psykososialt miljø som fremmer helse,

---

¹ Flerfaglig samarbeid viser i denne sammenheng til samarbeidet mellom ulike kommunale tjenester i skolen.

trivsel og læring, og Djupedalutvalget understreker at arbeidet for et godt psykososialt miljø er helt avgjørende for god faglig og sosial utvikling (NOU 2015:2). Et godt psykososialt miljø er både et mål i seg selv og et middel for økt læring.

Skolemiljøet preges ikke bare av det som foregår i undervisningstimer eller på turer i skolens regi. Det psykososiale miljøet omfatter også det som skjer utenfor skoletiden, som på skoleveien, hjemme og/eller på sosiale medier, og som påvirker skolehverdagen til elevene. Slik sett er elevene «24-timers-elever». I de senere årene er det rapportert om en økning i skolestress og psykiske plager blant barn og unge (Bakken, 2017). Det pedagogiske personalet møter altså i dag flere elever med sosiale og emosjonelle problemer enn tidligere (Tømmerbakken & Gustavsson, 2006).

Flerfaglig samarbeid

Flerfaglig samarbeid handler om samarbeid mellom flere yrkesgrupper med ulik fagbakgrunn. Faggruppene arbeider ved siden av hverandre eller parallelt, med atskilte fagområdet.

Tverrprofesjonelt samarbeid

Tverrprofesjonelt samarbeid handler om tett samarbeid mellom ulike profesjoner. Begrepet «tverr» viser til større grad av interaksjon og integrering av ideer og aktiviteter mellom samarbeidspartnerne.

(Mellin, 2009; Willumsen 2016)

Tidsbrukutvalget (2009), som var blitt bedt om å foreslå tiltak for å utnytte tiden i skolen bedre, anbefalte blant annet flere ansatte i skolen og en mer målrettet bruk av andre yrkesgrupper. Et økende antall skoler/kommuner ansetter barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere som miljøterapeuter i skolen, som et tiltak for å fremme godt psykososialt miljø og for å lette læreres arbeidsbelastning (Håvie, 2012). Ved å ansette miljøterapeuter får skolen en bredere kompetanse og større voksentetthet i skoletiden, hvilket kan bidra til å forebygge og fange opp uønsket atferd blant elevene og fremme positive atferdsmønstre og relasjoner mellom elever, og mellom elever og voksne. Miljøterapeuter har en komplementær kompetanse til lærerne i skolen. En miljøterapeut skal kunne samarbeide tett med lærere om utfordringer i elevmiljøet, tidlig innsats, og forebyggende tiltak for å fremme et godt lærings-

miljø. I dette ligger også et mål om at miljøterapeuter kan støtte lærere på måter som frigjør tid til lærernes arbeid med forberedelser og undervisning (Meld. St. 21 (2016–2017); Prop. 52 L (2017–2018)). Det betyr ikke at lærernes kjerneoppgaver i det psykososiale arbeidet med enkeltelever og grupper skal «outsources» til miljøterapeuter, men at lærere for eksempel kan få støtte til å skape arbeidsro i timene og avlastning i arbeidet med elever som trenger særskilt oppfølging.

Miljøterapeutisk arbeid

Miljøterapeutisk arbeid handler om å fremme mestring, læring og personlig ansvar hos individer og/eller grupper. Miljøterapeutisk arbeid i skolen handler ikke om «behandling», men om å bidra til at muligheter kan realiseres. Dette krever tilrettelegging og systematikk i arbeidet. Barneverns- og sosionomer og vernepleiere som er ansatt i skolen har ofte stillingsbetegnelsen miljøterapeut eller miljøveileder.

Det er lite kunnskap om hvordan arbeidet miljøterapeuter utfører i skolen organiseres og hvilke arbeidsoppgaver og roller miljøterapeuter har der. I denne rapporten skal vi se nærmere på tre skoler som har valgt å ansette miljøterapeuter for å jobbe mer systematisk med elevenes skolemiljø. Det vi vet er at det er stor variasjon i miljøterapeuters arbeidsoppgaver og arbeidsforhold på skoler (Borg, Drange, Fossestøl & Jarving, 2014; Magnus, 2013). Det er også stor variasjon i hvordan ledere, lærere, elever og foreldre benytter seg av den sosialfaglige kompetansen, og hvorvidt det er avklart hvilken rolle miljøterapeuten har på skolen. I denne rapporten skal vi, gjennom å se nærmere på tre eksempelskoler, presentere ulike modeller for hvordan miljøterapeuter kan organiseres og brukes for å støtte enkeltelever og lærere på skolen, og hvordan de kan bidra til et bedre skole- og læringsmiljø.

Miljøterapeuter i skolen

I denne rapporten definerer vi miljøterapeuter/miljøveiledere som personer med 3-årig høyskoleutdanning innen barnevern, sosialt arbeid eller vernepleie. I formelle stillingsbetegnelser i skoleverket brukes både betegnelsene miljøterapeut og miljøveileder og i de følgende eksemplene fra skolene vil vi bruke den betegnelsen som brukes lokalt.

For sosialfaglige yrkesgrupper er skolen en relativt ny arbeidsplass og sammenlignet med helsesykepleieren er rollen og kompetansen en miljøterapeut har mindre kjent i skolen. I Meld. St. 19 (2009-2010) «Tid for læring» er det i hovedsak barnevernspedagoger som nevnes som en profesjon som kan avlaste lærere, med kompetanse på omsorg for enkeltelever, konfliktløsning mellom elever, oppfølging av elever med spesielle behov og oppfølging av enkeltelever opp mot samarbeidende tjenester i kommunen. Sosionomer nevnes også som en gruppe som kan ha viktige oppgaver i skolen. Vernepleiere er også betydelig representert i skolen og har ofte oppgaver knyttet til enkeltelever med diagnoser. Her er en kort beskrivelse av de tre sosialfaglige profesjonene:

Barnevernspedagog

En barnevernspedagog er en sosialarbeider som er utdannet til å jobbe med barn og unge på ulike oppvekstarenaer. Ut-danningen er rettet mot å forstå barn, unge og deres families livssituasjon i en helhetlig sammenheng og til å handle på basis av denne forståelsen. Barnevernspedagoger har utdannelsen i å utvikle og tilrettelegge for forebyggende og kurerende sosiale fellesskap for barn og unge.

Sosionom

En sosionom har kompetanse i å forstå sammenhenger mellom enkeltindivider, familie og samfunn for å kunne tilrettelegge for utvikling og mestring. En sosionom kan bidra til å fremme gode psykososiale miljø blant elever og lærere, og er kvalifisert til å forebygge, løse og redusere sosiale problemer på gruppe- og individnivå. En sosionom kan få i stand forskjellige typer samtaler og eventuelt henvisning til rette instanser.

Vernepleier

En vernepleier er en helse- og sosialarbeider som har spesiell kunnskap om helse og diagnoser, og om tilrettelegging for best mulig læring ut fra individuelle forutsetninger. En vernepleier har kunnskap om selvbestemmelse og inkluderingspedagogikk, og kan bidra til at skolen blir en læringsarena for alle barn. En vernepleier har realkompetanse til å undervise elever med generelle lærevansker.

I en undersøkelse gjennomført i 2018 blant FOs medlemmer svarte 1705 personer (745 barnevernspedagoger, 235 sosionomer og 725 vernepleiere) at de jobbet i barnehage, skole eller SFO. Av disse var det 170 personer som rapporterte at de jobbet i barnehage. De resterende 1535 medlemmene jobber altså i skolen eller på SFO. Cirka halvparten av de spurte jobbet i barneskolen, rundt 20 prosent på SFO, mens henholdsvis 13 og 18 prosent jobbet i ungdomsskolen og videregående skole. Organisasjonsgraden til barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere beregnes av FO til å være rundt 50 prosent, og antallet ansatte med sosialfaglig profesjonsbakgrunn i skolen vil trolig være tilnærmet det dobbelte av det disse tallene viser.

Metode

Som utgangspunkt for denne rapporten valgte Fellesorganisasjonen (FO) ut tre skoler der det sosialfaglige arbeidet ble ansett som godt forankret hos skoleledelsen og der de har gode rutiner for det sosialfaglige arbeidet. For å få et innblikk i ulike måter å organisere det sosialfaglige arbeidet på, innen ulike nivåer i skolen, ble det valgt ut én barneskole, én ungdomsskole og én videregående skole. Dette er skolene som ble valgt ut:

Tabell 1 Fakta om skolene som deltok i undersøkelsen

Utvalgs- skolene	Beliggenhet	Størrelse	Voksen- tetthet	Antall miljø- terapeuter
Trudvang skule (1.–5. skole)	Sogndal, Sogn og Fjordane	Ca. 330 elever, 3 paralleller på hvert trinn	Ca. 50 voksne er ansatt på skolen og SFO	12
Gjesdal ungdomsskole	Gjesdal, Rogaland	Ca. 370 elever, 4 paralleller på hvert trinn	Ca. 64 voksne er ansatt på skolen	7
Strinda videregående skole	Tyholt, Trøndelag	Ca. 1100 elever fordelt på fem utdanningsprogram	Ca. 170 voksne er ansatt på skolen	3

Forskere fra Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) ved OsloMet – storbyuniversitetet har i løpet av to dagers besøk ved hver skole fulgt miljøterapeuter i klasserom, friminutt og på møter. Videre ble det gjennomført intervjuer med rektorene ved skolene, intervjuer med leder/koordinator for miljøterapeutene, gruppeintervjuer med miljøterapeuter og assistenter og gruppeintervjuer med lærere.

Spørsmålene som ble stilt handlet om:

- Organiseringen av det sosialfaglige arbeidet ved skolen
- Viktige betingelser for å lykkes med det sosialfaglige arbeidet
- Hvilke fallgruver/utfordringer det er viktig å være oppmerksom på
- Hvordan miljøterapeutene jobber med elever, miljø, lærere og foreldre
- Hva slags kompetanser og arbeidsmåter de sosialfaglige bidrar med i skolen
- Betydningen av det å ha flere miljøterapeuter ved skolen (profesjonsfelleskap)

Trudvang barneskule

Foto: Elin Borg

Da rektor Bjarte Ramstad begynte for 13 år siden var Trudvang skole sterke på fag, men trengte påfyll i den sosialpedagogiske verktøykassa. I tillegg til å prioritere kursing av lærere i temaer som relasjonskompetanse og klasseledelse, begynte skolen å ansette miljøterapeuter med sosialfaglig utdanning. I dag har skolen et team av 12 miljøterapeuter med høgscoleutdanning innen barnevernspedagogikk, vernepleie og sosialt arbeid, og to fagarbeidere – som jobber tett sammen med lærerne.

Organisering

- Miljøterapeutteamet består for tiden av 12 miljøterapeuter og 2 fagarbeidere. Antall og sammensetning varierer noe fra år til år, avhengig av vedtak fra PP-tjenesten.
- Alle 1. klassene har 1,5 pedagogstilling og en miljøterapeutstilling.
- På 2.–5. trinn fordeles miljøterapeut etter enkeltvedtak på elever, og jobber med de sosialpedagogiske oppgavene som omfattes av vedtaket.
- Alle miljøterapeuter jobber ved skolens SFO.
- Miljøterapeutene deltar på relevante møter om elever og på utviklingssamtaler etter behov.
- En av miljøterapeutene har rolle som miljøkoordinator.
- Miljøterapeutteamet har 1 time i uka til felles møtetid.
- Miljøkoordinatoren deltar i skolens ukentlige «Ressursteam» sammen med spesialpedagogisk-ansvarlig (leder), rektor, inspektør og helse-sykepleier.
- Miljøkoordinatoren er en del av administrasjonen, med det systematiske skolemiljøarbeidet som prioritert område.
- Miljøkoordinatoren bidrar til analyser av utfordringer, egnede tiltak og om det er aktuelt å trekke inn interne og eksterne ressurser.
- Miljøkoordinatoren jobber også direkte med elever som ikke har vedtak, men som likevel har behov for støtte, styrking og trening på sosial kompetanse.

Ledelsens strategier og begrunnelser

Rektor Bjarte Ramstad
Foto: Morten Brun

Etableringen av et stort team av miljøterapeuter er en del av ledelsens strategi for å styrke skolens arbeid med det psykososiale miljøet, tidlig innsats og å få til å se og møte hele eleven – 24-timers eleven. Selv om lærerne ved skolen har hatt stor nytte av kursing i temaer som relasjonskompetanse og klasseledelse, oppfatter rektor at lærerne har god bruk for de «sosialfaglige dryppene» de får gjennom tett samarbeid med miljøterapeutene i skolehverdagen. Rektor er opptatt av at støttefunksjonene til det pedagogiske arbeidet må bemannes med fagkompetanse.

Over tid har skolen derfor valgt å ansette miljøterapeuter framfor assistenter ved nyansettelser. Rektor mener at prioriteringen av faglighet, gjennom personale med relevant høyere utdanning, er en viktig del av kvalitetssikringen

av skolens arbeid. Det gir en grunnleggende trygghet på at de klarer å drive en god skole som er til elevenes beste. Miljøterapeutene jobber også i skolens SFO, noe som gjør at elevene får en kontinuitet fra skolen og over i SFO. Rektor oppfatter at kombinasjonen av pedagoger og miljøterapeuter gir en viktig komplementaritet når det gjelder kompetanse, erfaringer og tilnærminger i skolens personalgruppe:

» *Lærerne må ha høye forventninger til faglige mål – og tenke «framdrift, framdrift, framdrift». Miljøterapeutene må kunne stå i de elevutfordringer som tar lengre tid å endre. Og så må de kunne stå i spenningen dette er med lærerne som forventer framdrift. Jeg har landet på at jeg liker den sosialfaglige inngangen fordi de har vist seg å ha stayerevne til å stå i sånne ting, mens andre kan brenne seg ut på det. De kan jo ha null peiling på skole når de kommer, men jeg ser at de har en ballast. Og når de begynner hos oss så er jo det bare starten, de må følges opp og lære, akkurat som nyutdanna lærere. Samtidig får pedagogene utvidet sin tilnærming til læringsbegrepet, tenker på hele eleven, 24-timers-eleven, blir bedre kjent med hjemmemiljøet og foreldrene, og rett og slett får det til bedre. De ser hvor viktig det er å jobbe med klassemiljøet for å nå de faglige målene. Alternativet er en dårligere arbeidsdag, både for elever og lærere. For hvis vi ikke får det sosiale på plass, så kan det gå rett vest med klassemiljø og enkeltelever med utfordringer.*

Rektor er mer opptatt av å utnytte og utvikle den generelle sosialfaglige kompetansen og erfaringen til barnevernspedagogene, sosionomene og vernepleierne enn å fordele dem på bestemte oppgaver og typer av elevutfordringer med utgangspunkt i ulike spisskompetanser fra de forskjellige utdanningene. Derfor legges det opp til at miljøterapeutene veksler på arbeidsoppgaver over tid, og at de rullerer på hvilke trinn og hvilke pedagoger de jobber med:

» *Vi vil at miljøterapeutene skal få en bredere kompetanse på ulike utfordringer. Vi må kreve en universalkompetanse og bred faglig inngang – akkurat som vi gjør med lærerne.*

I organiseringen av miljøterapeutressurser har skolen også tatt grep for å få til mest mulig forutsigbarhet og sammenheng. Rektor forteller at mange skoler

strever med nettopp det å få til forutsigbar bruk av ressurser, og må flytte og bytte 10 timer her og 20 timer der mellom klasser og trinn. Mange tror at skolen har «millioner på bok» når de hører om satsingen. Rektor er derfor opp-tatt av å understreke både at skolen ikke er spesielt gunstig stilt økonomisk og at de oppfyller lærernormen. Ressursene som brukes på miljøterapeuter tas fra «assistent-potten» framfor fra «pedagog-potten». Midlene kommer fra timer som utløses av PPT-tilråding – og som ved andre skoler gjerne beman-nes med assistenttimer. Skolen har full råderett over egne midler, og det har gitt rom til å jobbe systematisk med eget utviklingsarbeid. Skolen har valgt å «skjote på» miljøterapeutstillingene gjennom at de også arbeider ved sko-lens SFO. Ikke bare fordi det gjør det mulig å tilby miljøterapeuter store nok stillinger, og fordi det gir høy kompetanse i SFO-personalet, men også fordi miljøterapeutene da får mulighet til å følge elevene gjennom hele dagen og ha foreldrekontakten ved henting på SFO. Muligheten for forutsigbar sosial-faglig bemanning har også blitt stadig bedre ettersom PP-tjenesten har blitt kjent med kompetansen og arbeidet ved skolen, og dermed i sine vedtak kan spesifisere timer knyttet til sosialpedagogiske behov, oppgaver og tiltak som de vet skolen har personale til å jobbe med. Også miljøterapeutene framhe-ver at denne typen spesifiserte vedtak fra PP-tjenesten støtter opp om deres faglige arbeid.

I organiseringen av miljøterapeutressursene har skolen valgt å bruke dem som del av den generelle bemanningen på 1. trinn. Hver av førsteklassene har 1,5 pedagogstilling og en miljøterapeut. En viktig grunn til denne prioriterin-gen er at ledelsen mener det er viktig å jobbe systematisk med å «sette» klas-semiljøet fra starten, helt fra første dag, i tillegg til første lese- og skriveopp-læring. Dermed kan de også gi skolestarterne en myk overgang, og tilby støtte og tilrettelegging for elever som har «startvansker», og sliter med tilpasnin-gen til skolehverdagen. Å bruke miljøterapeuter som en del av den generelle bemanningen gir en forutsigbar og lik sosialfaglig ressurs i førsteklassene, hvilket gir bedre betingelser for å planlegge og samkjøre det pedagogiske og sosialfaglige arbeidet. Etter gode erfaringer med opplegget på 1. trinn ønsker skolen å få til denne ordningen også på 2. trinn, og i hvert fall delvis også på høyere trinn. På 2.-5. trinn bemannes miljøterapeutene nå etter tilråding fra PP-tjenesten knyttet til enkeltelever, og da jobber de med de sosialpedagogis-ke delene av vedtaket. Dette er ofte omfattende vedtak for elever som strever med både faglig og sosial mestring, men for noen elever utgjør den sakkyndi-ge tilrådingen nesten bare miljøterapeut-timer.

I starten av skoleåret avklarer lærere og miljøterapeuter roller og oppgaver i arbeidet med elever og grupper. Behovene vil ofte endre seg underveis, for eksempel kan det være nødvendig at miljøterapeuten er «frimerke» på en elev i starten, for deretter å trekke seg mer og mer unna, og gi andre former for

støtte. Både rektor og miljøterapeutene løfter fram at det å unngå detaljstyring av miljøterapeutens arbeid er et viktig grep ved skolens modell. Miljøterapeutene har fleksibilitet og frihet til å gjøre prioriteringer i situasjonen, utfra egen faglig vurdering og i samarbeid med pedagogene. Rektor mener dette er avgjørende for at skolen skal kunne gi og tilpasse tilbud og støtte som er optimalt for elevene, etter hvilke behov som oppstår. Samtidig har det da vært viktig at ledelsen er tydelig på de overordnede målene for miljøterapeutens arbeid og hvilke av skolehverdagens behov den sosialfaglige kompetansen skal dekke – og at ledelsen involverer seg dersom det oppstår uenigheter eller behov for avklaringer om oppgaver og prioriteringer. Miljøterapeutene trekker fram at dette kan være ekstra viktig når skoler er i en overgangsfase, altså når assistenter gradvis erstattes av personale med høyere sosialfaglig kompetanse.

Miljøterapeutenes oppgaver og arbeidsmåter

To av miljøterapeutene ved Trudvang skule. Fra venstre Monica Slinde Solberg og Eirin Kormeseth. Foto: Elin Borg

Alle miljøterapeuter og miljøarbeiderne ved skolen er knyttet opp mot enkeltelever som har tilråding fra PP-tjenesten. Dette betyr at de ofte er inne i klassetimer og støtter eleven de er der for, samtidig som de jobber generelt med klassemiljøet. Felles stikkord for miljøterapeutenes oppgaver på tvers

av klassetrinn kan være: konfliktløsning, følelshåndtering og selvregulering, trening i sosiale kompetanser og ferdigheter, forebygging og rask håndtering av utfordringer i overgangssituasjoner (som timer/friminutt, SFO/skole). Ved at de også er ute i friminuttene kan de følge med på enkeltelever, relasjoner, grupper og elevmiljø og få et godt grunnlag for å kunne forstå bakgrunnen for utfordringer som oppstår, og å melde inn og diskutere med lærer tiltak både i og utenfor undervisningen. Mye handler om å støtte elevene til å komme i læringsposisjon – å kunne følge med i situasjonen og se når elever trenger hjelp til å bli mottakelig for læring, og hva de trenger for å bli det. Her er noen eksempler fra miljøterapeutene:

» *I situasjoner der elever er i noe der de ikke klarer å ta til seg læring, kan vi gå inn og jobbe med det og finne ut av ting med en gang istedenfor at hun eller han blir sittende bak pulten uten å klare å ta imot noe læring og kanskje ender opp med å ta det ut på andre måter.*

» *Vi har jo unik muligheten til å se utfordringene mens de er små, og ta tak i dem med en gang slik at de ikke får vokse seg store. For eksempel bidrar vi mye i løsning av konflikter mellom elevene. Vi ser jo at det å bruke kjeft ofte virker mot sin hensikt, og veldig sjelden virker. Når elevene blir møtt på følelsene sine, opplever vi ofte at lufta går ut av konfliktene. Når vi er der og har vi ofte muligheten til å ta det med en gang. En lærer må jo starte undervisningen når timen er begynt, med fokus på hele klassen. Vi kan ta eleven til side og si at «dette bør vi snakke om», og så kan vi ta ut den andre eleven som var del av konflikten og så går ofte luften ut av det. Vi tar ikke over en konfliktløsning som læreren har begynt fordi «dette eier jeg», da avklarer vi med læreren om situasjonen er under kontroll, eller om det er behov for videre oppfølging. Og hvis læreren er ute og står midt oppe i en konfliktløsning, kan vi bidra med å ha fokus på resten av klassen. På den måten kan vi hjelpe hverandre og får dagen til å gli.*

» *Vi har jo også kompetanse på regulering og det å kunne hjelpe eleven med det. Når vi blir godt kjent med eleven, kan vi ofte se når eleven bør tas ut av situasjoner. Fokus på trygge relasjoner, jobbe i «fredstid», lage gode avtaler med eleven, er noe som virker positivt i forhold til dette.*

Det systemrettede arbeidet til miljøterapeutene omfatter i tillegg utarbeidelse av sosial emneplan, som også inngår i individuell opplæringsplan (IOP), og følge den opp og jobbe kontinuerlig med målene og tiltakene i planen gjennom hele året – samt å evaluere om arbeidet faktisk virker.

Fast i første

På 1. trinn er miljøterapeutene en del av den generelle bemanningen og jobber bredt med alle elevene. De gir mye støtte i lek, har fokus på sosial kompetanse og klassemiljø. Både i timer og friminutt legger miljøterapeutene vekt på å trygge elevene og være nær dem, og hjelpe dem til å øve på å bli selvstendige, som er en viktig del av overgangen fra barnehage til skole. De følger også opp elever som ikke har vedtak eller ekstra ressurser «med seg», men som likevel strever, og kan ha behov for litt ekstra støtte.

Miljøterapeutene trekker også fram at det er viktig med den systematiske jobbingen fra 1.trinn og oppover i trinnene:

» Vi jobber med å fylle verktøykassen til elevene når de starter på skolen så de selv kan klare å kjenne igjen følelser og hva de trenger og be om det. Skolen vår bruker Zippys venner, som er et livsmestringsprogram fra 1.trinn. Annerkjennelse og det å bli møtt på følelser er viktig. Vi ser gjerne i begynnelsen at vi må bruke en del tid. Vi opplever ofte at dette går mye raskere etter hvert, og vi kan gå inn å løse noe på langt færre minutter. Da ser vi igjen frukter av det systematiske arbeidet som blir gjort fra 1.klasse.

Koordineringsarbeid

Fra 2012 har en av miljøterapeutene ved skolen også hatt en rolle som miljøkoordinator. Miljøkoordinatoren har en friere timeplan enn de andre miljøterapeutene, og kan blant annet veilede, gi påfyll og støtte til lærere når det gjelder elevrelasjoner og samarbeid. Miljøkoordinatoren samarbeider også med helsesykepleieren ved behov.

Lærerne trekker fram miljøkoordinatorens betydning, de bruker henne mye og opplever at hun alltid finner tid til dem. Miljøkoordinatoren oppfattes som et bindeledd når lærere selv ikke finner ut av utfordringer som mobbing, konflikter og atferdsproblemer – og bidrar til analyser av utfordringer, egnede tiltak og om det er aktuelt å trekke inn interne og eksterne ressurser.

Miljøkoordinator jobber også direkte med elever som ikke har vedtak, men

likevel opplever behov for støtte, styrking og trening på sosial kompetanse. På denne måten får de et ekstra fokus på tidlig innsats.

» *Noe av fokuset i dette arbeidet kan være å lage tydelige mål og avtaler sammen med eleven om hva de skal øve på, både på skolen og hjemme. Det er viktig at eleven får muligheten til å medvirke i sin egen situasjon, får muligheten til å gi uttrykk for hva de tenker og hva de mener er viktig for å få til positiv endring. Opplevelse av mestring og deltakelse i prosessen er viktig. Vi ser også hvor viktig det er at de vet hvorfor – at de opplever at vi er på samme lag – for å få til positiv endring.*

Årlig prosjektarbeid

Trudvang skole har to trivselsuker i begynnelsen av skoleåret, da miljøkoordinator utvikler et prosjekt sammen med elevrådet på skolen. Disse ukene har vært markert med en fellessamling for hele skolen med tema vennskap. I prosjektperioden har klassene og SFO et ekstra fokus på relasjoner, vennskap og sosiale aktiviteter. Alle elevene på skolen deltar i et prosjekt som ender opp i et felles kunstverk. Det å skape «vi-følelse» sees på som en viktig del av skolemiljøarbeidet. I fjor lagde elevene et stort vennskapshjerte med sitater om hva det vil si å være en god venn. Kunstverket henger på en av veggene på skolen [se bilde under].

Miljøkoordinatoren deltar i skolens Ressursteam, sammen med spesialpedagogisk-ansvarlig (leder), rektor, inspektør og helsesykepleier. Ressursteamet møtes ukentlig og drøfter innspill og spørsmål fra lærere og miljøterapeuter, gir råd og veiledning, bistår med henvisning til eksterne instanser osv. Ressursteamet har et eget årshjul og PP-tjenesten deltar med jevne mellomrom.

Erfaringer og råd

Trudvang skole har et stort team av miljøterapeuter som til sammen danner et eget sosialfaglig miljø. Det oppleves av miljøterapeutene selv som en kvalitetssikring av deres eget arbeid, ved at de har noen å diskutere med og at de kan gi og få veiledning av hverandre. Slik sett driver de hverandre videre. Det å ha et fagmiljø har også vært viktig for å forme miljøterapeutenes rolle på skolen. «Arbeidet deres er ikke spesifisert i noen stillingsinstruks, og det skal det heller ikke være», sier rektor. Det er viktig å gi miljøterapeutene tillit til å gjøre det de er gode på, mener han.

«Det at de har et så solid og kompetent team av miljøterapeuter gir skolen

Foto: Elin Borg

også et godt rykte ute hos eksterne fagpersoner og i de andre tjenestene vi samarbeider med», sier rektor. «Terskelen for kontakt og for å få hjelp fra dem blir lav, fordi de synes det er faglig interessant å jobbe med oss fordi vi har dette store miljø-teamet,» legger han til.

Både miljøterapeutene og lærere ønsker seg mer tid til felles planlegging. Selv om det ikke er arbeidsplanfestet, har miljøterapeutene og pedagogene frihet til å kunne avtale samarbeidstid ved behov. Rektor understreker også at miljøterapeutene kan føre timer til eget planleggingsarbeid og få dette som avspasering senere. I hverdagen samarbeider miljøterapeutene og lærere ofte «mellom slagene» – i ganger, i friminutt og i undervisningen. Tettere samarbeid mellom lærere og miljøterapeutene kan i større grad føre til felles begreper, språk og forståelse for hverandres arbeid.

» Vi skal ikke ta deres oppgaver. Det er samspillet som er viktig, at vi sammen ser de samme barna og kan luften observasjoner og tiltak med hverandre. At man blir en like viktig voksen for elevene.

Hvis rektoren ved Trudvang skulle komme med et råd til andre skoler som

vurderer å satse på økt sosialfaglig arbeid ved å ansette flere miljøterapeuter sier han:

» (...) det er viktig at ikke lærerne «senker skuldrene» i forhold til det sosiale arbeidet og «outsourcer» elever til miljøterapeutene. I praksis har det mer skjedd en «insourcing»: Før var det mer at lærerne ropte på hjelp, at de trengte en miljøterapeut til å følge eller ta ut en vanskelig elev. Men vi har fått inn holdningen nå at du kan ikke bli kvitt noen – uansett. Ingen kan «selge» sine elever – det er lærerne som «eier» elevene – men de skal få kompetent hjelp til sine elever.

Gjesdal ungdomsskole

Foto: Elin Borg

Siden Trond Niemi begynte som rektor på Gjesdal skole i 2011 har det vært en jevn økning i antallet miljøterapeuter ved skolen. I dag jobber det 7 miljøterapeuter på skolen, og de jobber hovedsakelig med enkeltelever og grupper av elever i en klasse. Lærerne opplever det å ha miljøterapeuter som uunnværlig, fordi det gir to voksne inne i klassen som kan samarbeide godt om elevene. «Jeg er sikker på at jeg ikke finner en annen arbeidsplass hvor det er så mange å spille på» sier en av lærerne ved skolen.

Organisering

- Skolen har 7 miljøterapeuter og 6 assistenter ansatt ved skolen.
- Alle miljøterapeutene er knyttet opp mot enkeltelever som har tilråding fra PP-tjenesten.
- Miljøterapeutene har et 15 minutters morgenmøte hver dag hvor de går gjennom dagens timeplan og fordeler oppgaver.
- Miljøterapeutene har møtetid en time i uken.
- Miljøterapeutene er ute i alle friminutt.
- Miljøterapeutene deltar på relevante møter om elever og på utviklings-samtaler etter behov.
- Teamet av miljøterapeuter ledes av en miljøkoordinator.
- Miljøkoordinatoren deltar i skolens «Ressursteam» sammen med en spesialpedagog og to inspektører (helsesykepleier ved behov).
- Miljøkoordinatoren deltar i skolens «Arbeidslag» sammen med helsesykepleier, rektor, representanter fra barnevernet, PP-tjenesten, Psykisk helse og familievernkontoret. De møtes hver tredje uke.
- Miljøkoordinatoren har eget kontor ved siden av helsesykepleier. Både elever og lærere kan komme innom å få råd og veiledning.

Ledelsens strategier og begrunnelser

Rektor Trond Niemi
Foto: Stavanger Aftenblad

I sin karriere har rektor Trond Niemi alltid vært opptatt av å se mennesket bak atferden, forteller han, og det var også derfor han valgte å satse på å jobbe systematisk med sosial kompetanse og det psykososiale miljø da han ble rektor på Gjesdal ungdomsskole. Strategien var å bytte ut billig arbeidskraft med dyrere, altså det å ansette personer med 3-åring høyskoleutdanning fremfor assistenter, ved nyansettelser. «Det å ansette personer med høyskoleutdanning gjør at vi får inn en kompetanse som vil gi oss mer kvalitet i arbeidet, enn å ansette personer med fagbrev – selv om de også er viktige» sier rektor. Han opplever miljøterapeutenes kompetanse som viktig og komplementær til lærernes kompetanse:

» Ved å ansette miljøterapeuter får man et annet blikk på elevene enn det lærerne har. En pedagog er mest opptatt av faget, det å skape engasjement for fag, mens en miljøterapeut i større grad har en utdanning og engasjement for hele mennesket.

Ved å ansette stadig flere miljøterapeuter fremfor assistenter har rektor bidratt til at miljøterapeutene har fått et fagmiljø på skolen.

» Når det er en stor gruppe blir de sterkere og klarer å møte flere elever, får flere erfaringer og utvider sin kompetanse. Jeg hører fra andre skoler som har to eller tre miljøterapeuter at de føler seg litt aleine og at det er stort gjennomtrekk.

I tillegg har rektoren valgt å ansette en koordinator for det sosialfaglige arbeidet ved skolen. Miljøkoordinatoren har til enhver tid god oversikt over elevgruppa og de behovene som finnes der. Miljøkoordinatoren er også selv miljøterapeut (vernepleier) og slik sett «tettere på» det sosialfaglige arbeidet enn det rektor kan være.

» Det vi gjør annerledes enn mange andre skoler er at vi har skilt ut miljøterapeutene og assistentene som en egen avdeling under ledelse av en miljøkoordinator. Tidligere var det en av delingslederne som fordelte ressursene, men når antallet miljøterapeuter økte ved skolen opplevde miljøterapeutene selv at de hadde behov for en koordinator som kjente deres kompetanse og elevenes behov i større grad enn det en avdelingsleder gjorde. Dette resulterte i en omorganisering hvor [navn] fikk jobben som koordinator for miljøarbeidet ved skolen og står for planlegging, prioritering, organisering og fordeling av miljøterapeutressursene på skolen.

Teamet med miljøterapeuter har høy tillit hos rektoren ved skolen. De jobber selvstendig innenfor rammene av enkeltvedtakene. Miljøkoordinatoren har frihet til å disponere ressursene slik hun finner mest hensiktsmessig. Ved å ha korte morgenmøter hver dag, der de går igjennom de enkeltes timeplaner, fordeles presserende arbeidsoppgaver i teamet.

Rektoren forteller at det å ha et team av miljøterapeuter på skolen gjør

at elevene i større grad blir sett hver dag, at de har flere voksenpersoner de kan henvende seg til, at det er flere øyne som følger med og kan plukke opp endringer i atferd hos elevene, og ta tak i situasjoner som oppstår i timen eller i friminutter.

Både rektor, lærerne og miljøterapeutene sier at elevgruppa har blitt mer utfordrende over tid. Det er ett av argumentene som trekkes frem for å underbygge at det å ha andre profesjoner enn pedagoger i skolen er helt nødvendig. Ansettelsen av flere miljøterapeuter på skolen har også fått ringvirkninger i fylkeskommunen ifølge rektoren.

» *Da fylkeskommunen har sett at vi lykkes med utfordrende elever, får vi også større tillit og elever med utfordringer søkes hit på grunn av ryktet vårt. Slik har det også vært mulig å ansette flere miljøterapeuter på skolen.*

Ingen av miljøterapeutene jobber i full stilling på skolen. Det vanligste er 85 prosent. Rektor ser at dette er et problem for rekruttering til miljøterapeutstillinger hos dem. Da skolen ikke kan tilby full stilling som miljøterapeut har rektor flere ganger opplevd at kandidater, spesielt mannlige, ikke lenger er interessert i stillingene. Rektor påpeker at det er mulig å få full stilling som miljøterapeut i kommunen, men da må miljøterapeutene jobbe skift ved andre institusjoner, for å «fylle opp» stillingsandelen sin.

Han mener at det bør skje noen vilkårsendringer både for miljøterapeutenes arbeidsvilkår, men også for å rekruttere gode folk til skolen, kvinner som menn. Han sier at kommunen skyver dette opp på nasjonalt plan, og at det er politikere som må ta tak i dette.

Miljøterapeutenes oppgaver og arbeidsmåter

Alle miljøterapeutene ved Gjesdal ungdomsskole er knyttet opp mot enkeltelever som har tilråding fra PP-tjenesten. Det betyr i prinsippet at miljøterapeutene følger elever i den undervisningen de har på skolen. For klasser der det går elever med tilråding fra PP-tjenesten betyr det flere voksne i klasserommet. Miljøterapeutene jobber ikke bare med den eleven de er der for, men bruker også sin kompetanse på det generelle klassemiljøet i den enkelte klassen. I praksis betyr det at miljøterapeutene ikke bare er en ressurs for eleven med tilråding, men også for hele klassen. Miljøterapeutene er der for elevene, men kan også oppleves som en stor ressurs av og for lærerne.

Lærerne opplever at miljøterapeutene bidrar til et positivt klassemiljø ved at de kan hjelpe med å håndtere situasjoner, slik at lærerne kan konsentrere seg mer om undervisning. Alle lærerne vi snakket med var enige om at to voksne i en klasse var en kjempefordel. «Å ha en miljøterapeut i klassen er helt fantastisk», sier en lærer. Miljøterapeutene oppleves av lærerne som gode til å se situasjoner som oppstår i klasserommet og gode på å håndtere dem på en adekvat måte som ikke forstyrrer undervisningen. Følgende sitat handler om det å ha to voksne i klasserommet:

» På grunn av det, roer det veldig mange situasjoner i klassen som jeg som lærer måtte ha brukt tid fra min undervisning til å bryte av, eller irrettesette eller korrigert elever, som denne andre personen kan gjøre for meg så jeg får lov til å drive undervisningen videre. Og da er det bare et fåtall av elevene som legger merke til den lille situasjonen som var, istedenfor at det blir en stor ting hvor alle 27 vender hodet og sjekker. Det å roe sånne situasjoner er fantastisk. Det er stor forskjell fra når jeg er alene i klasserommet uten den andre voksen der.

Selv om en elev har stort behov for oppmerksomhet fra miljøterapeuten, vil miljøterapeuten være en ressurs for hele klassen. Det følgende sitatet handler om hvordan miljøterapeuter sjonglerer det å være der for én elev og å være der for hele klassen:

» Det blir jobben deres å trygge den eleven på at den blir mer og mer selvstendig og mindre og mindre avhengig av dem. Og da må de jo bevege seg rundt å hjelpe de andre.

Miljøterapeutene beskriver også hvordan de jobber med hele klasser og enkeltelever samtidig:

» Vi vil jo vekk fra å henge over den enkelte, men heller hjelpe dem som trenger det mest. Mye kommer jo også an på hvor mange timer man har i den enkelte klasse.

Mer til stede i noen klasser

Dette med timer i klassen er viktig, fordi miljøterapeutene følger tilrådingen i vedtakene når de arbeider med elever. Det innebærer at miljøterapeutene er mer tilstede i noen klasser og mindre i andre. Slik sett får klasser hvor det går en elev med behov for mye oppfølging flere timer med miljøterapeut enn i klasser hvor det går en elev med lite oppfølgingsbehov. Miljøterapeuten vil derfor ha mer tid til å jobbe med klassemiljøet i klasser hvor det finnes en elev med store oppfølgingsbehov sammenlignet med andre klasser.

Miljøkoordinatoren ved skolen mener at miljøterapeutressursen kunne vært mer jevnt fordelt på trinnene. Hun ser for seg en idealsituasjon der miljøterapeutene jobber mer fristilt fra enkeltvedtak, slik at de kan jobbe mer systematisk med det psykososiale miljøet på trinn og i klasser. Miljøkoordinatoren sier det slik:

» Hvis jeg skulle hatt en ønskedrøm så var det at vi hadde hatt to miljøterapeuter på hvert trinn sammen med to miljøarbeidere [assistenter], slik at det hadde blitt et miljøteam på fire, antatt at det var jevnt fordelt av spes-ped elever. Så kunne teamet ha fulgt trinnet til 10. klasse. Da hadde man fått mer kontinuitet.

Det som savnes av både lærere og miljøterapeuter er mer tid til samarbeid dem imellom. Samarbeidet mellom lærer og miljøterapeut foregår i stor grad i gangene på skolen, i spisepauser og i undervisningen. Denne fleksibiliteten ble sett på som positiv i den forstand at de tar ting når de skjer og ikke «venter» til neste møtepunkt, men mest som negativ, da det er knapt med tid.

Ikke lenger «radiatorvarmere»

Samarbeidet mellom miljøterapeutene og lærerne har ikke alltid vært enkelt. Det er enighet mellom miljøterapeutene og lærere at relasjonen dem imellom har endret seg til det mer positive over tid. Tidligere opplevde både lærere og miljøterapeutene at miljøterapeutene jobbet mer som assistenter for læreren, mens nå er miljøterapeutene der for elevene. Miljøterapeutene understreker at de ikke lenger er «radiatorvarmere» som venter på beskjed fra lærerne om hva de skal gjøre, men tar initiativ selv og hjelper elevene i klassen der det er behov.

Det har vært en prosess der miljøterapeutene har måttet være tydelige på sin kompetanse overfor lærerne og hva de kan bidra med på skolen. Det å ha et profesjonsfelleskap har vært veldig viktig i denne prosessen, påpeker

To av miljøterapeutene sammen med to miljøarbeidere ved Gjesdal ungdomsskole. Fra venstre Lena Ueland, Sandra Tørnes, Irene Sæland og Tone Flatebø. Foto: Elin Borg

miljøterapeutene. I dag kjenner lærerne i større grad til hvordan miljøterapeutene på Gjesdal jobber og har kunnskap om hva de kan bruke dem til. Rollefordelingen mellom lærere og miljøterapeuter er tydeligere og miljøterapeutenes kompetanse blir i større grad verdsatt og brukt i dag enn det ble tidligere. «Det er allikevel et stykke igjen å gå, men vi har kommet langt på vei», sier miljøterapeutene.

Miljøterapeutene har avsatt én time i uka til planleggingsarbeid og samarbeid, som de bruker til teamarbeid. Annenhver gang møtes miljøterapeutene og har team-tid, og annenhver gang har de møtetid med lærerne. Når miljøterapeutene er sammen med lærerne deltar de ofte på trinnmøter, kompetanseheving eller foredrag.

På miljøterapeutenes teammøter går de igjennom elevgruppa og diskute-

rer hva som rører seg på de ulike trinnene. Miljøterapeutene bruker også noe tid på å diskutere hvordan de selv har det med ulike arbeidsoppgaver og hvordan de opplever fremgang i tiltak eller ikke. I tillegg har miljøterapeutene og assistentene et morgenmøte hver dag der de går igjennom dagen og eventuelt omfordeler oppgaver. Miljøkoordinatoren leder møtet. Hensikten er å samordne ressursene og sette inn ressurser på riktig sted til riktig tid. Ofte er det noe i elevenes fritid som de tar med seg inn i skolen/klassen og som plutselig dukker opp. Målet er å ordne ting på lavest mulig nivå.

Et stort kollegium

Det å ha et fagmiljø opplever miljøterapeutene som spesielt viktig for elevenes trygghet, egen kompetanseheving og for egen trivsel. De opplever at de kan inspirere hverandre og få tips og råd når arbeidet deres «stopper opp». En miljøterapeut sier det slik:

» *Det som er så fint her at det er så stort kollegium at vi kan snakke om ting. Når jeg for eksempel stopper opp i arbeidet med en elev, så kan jeg si; [navn] i dag stoppet det helt opp og jeg visste ikke hva jeg skulle si eller gjøre. Så kan [navn] si; men har du prøvd det eller det. Vi kan bruke hverandre. Vi har en stor gruppe med mange ulike kompetanser og erfaringer som kan bidra på ulike måter.*

Det at de har ulik kompetanse både fra utdanning og jobberfaring, opplever de som en viktig ressurs for alle på skolen. Også lærerne sier at miljøterapeutene har ulik kompetanse og erfaring som de kan benytte seg av, for eksempel for veiledning og/eller råd om hvordan de bør tilnærme seg ulike situasjoner.

En med et helhetlig blikk

Miljøterapeutene trekker også frem betydningen av å ha en koordinator som til enhver tid har det helhetlige «blikket» på det sosialfaglige arbeidet på skolen. Tidligere hadde de i mye mindre grad oversikt over elevgruppa og hvordan de ulike aktørene arbeidet med den enkelte elev. I dag koordineres innsatsen og prioriteringer gjøres for best mulig utnyttelse av den sosialfaglige kompetansen på skolen. Slik har det sosialfaglige arbeidet ved skolen blitt mer helhetlig.

Arbeidet med elevene har i samme periode endret karakter fra at miljøterapeuten tok elever ut av klassene, til at de i større grad er inne i klasserom-

met sammen med eleven(e). I dag kreves mer utfyllende faglige begrunnelser for arbeidet med elevene enn det gjorde tidligere.

I tillegg er det en målsetting at elevene skal være inne i klasserommet, og dette tilstreber de mer enn tidligere. I noen tilfeller er de likevel nødt til å jobbe med elever utenfor klasserommet. I disse tilfellene er det læreren som lager det faglige opplegget, og miljøterapeutene(e) som tar ansvaret for den sosiale oppfølgingen.

I tillegg til å være inne i klasser, er miljøterapeutene ute i alle friminutt. Miljøterapeutene «følger» sine elever, men bruker også sin kompetanse til å observere samspeillet mellom elevene generelt og intervensjoner i situasjoner som krever dette. Hvis det oppstår en situasjon ute i friminuttet eller på veien til og fra klasserom, har miljøterapeutene kompetanse på å snakke med elevene og løse opp i eventuelle konflikter.

Koordineringsarbeid

Miljøkoordinatoren på skolen er vernepleier og har det overordnede ansvaret for å fordele miljøterapeut- og assistentressursene på skolen. Hun leder morgenmøtet med miljøterapeutene og assistentene hver morgen og har en friere timeplan enn de andre miljøterapeutene. Dette betyr at hun har tid avsatt til planleggingsarbeid, og har også kontortid da elever kan komme innom å snakke hvis de har behov for det. I tillegg har hun kontor vegg-i-vegg med helsesykepleier, som hun har et godt samarbeid med. De har for eksempel jente- og guttegrupper sammen.

Miljøkoordinatoren er også fast deltager i Ressursteamet og Arbeidslaget. Ressursteamet på skolen består av miljøkoordinator, spesialpedagog og to inspektører. Helsesykepleier deltar ved behov. De møtes annenhver uke og går gjennom alle klassetrinnene og diskuterer hva som rører seg der. Hvis det er noe som bør tas tak i, diskuterer de hvem og hvordan dette skal gjøres. Lærere kan også melde inn saker som de synes er utfordrende og kan få råd og veiledning fra teamet. Ressursteamet kan ved behov bistå med henvisning til eksterne instanser.

» På ressursteamet gå vi igjennom alle klassetrinnene, litt sånn hva rører seg der. Da kan vi jo se at i 8c der er atmosfæren slik og slik, og vi må gjøre noe her. Lærerne er slitne og – ja. Og når vi tar opp ting før det smeller, er det jo ofte lettere å løse. Men når folk går i sykemeldinger eller elever slutter å komme på skolen er det ofte vanskeligere.

Arbeidslaget er et prøveprosjekt som skolen har. Intensjonen med prosjektet var å knytte de eksterne tjenestene tettere til skolen, ved å opprette et «Barnas hus på skolen», sier miljøkoordinatoren. Arbeidslaget møtes hver tredje uke og består av miljøkoordinatoren, helsesykepleier og rektor, sammen med representanter fra barnevernet, PP-tjenesten, psykisk helse og familievernkontoret. Det er skolen som eier møtet og det er skolen som setter dagsorden. Arbeidslaget er en rådgivingsarena på systemnivå. De kan diskutere saker anonymt eller med samtykke fra de berørte parter, eller diskutere overordnede tematikker som er viktige for skolen. «Arbeidslaget er nyttig for skolen for å få flere perspektiver inn på utforinger som skolen jobber med», sier miljøkoordinatoren.

» *Vi [skolen] eier arbeidslaget. Så da er det vårt ansvar å ha saker inn, enten anonymt eller at vi har samtykke fra foreldre og barn. Eller vi kan ta opp tema som selvskading, for det går jo litt opp og ned i ungdomsåra. Da var det psykisk helse som sa noe om trenden, hva man kan gjøre, strategier. Ofte føler man jo at man at man er i samme spor og da trenger man litt input til andre måter man kan løse dette på, å se på dette på.*

Et annet forebyggende tiltak som skolen jobber med er å ha møter med barneskolene før skolestart om elever som skal begynne på Gjesdal ungdomsskole. Miljøkoordinatoren deltar på disse møtene og planlegger for neste skoleår når de nye elevene skal begynne i 8. klasse. Det hender ofte at miljøterapeutene besøker elever som skal begynne på Gjesdal ungdomsskole på barneskolen for å bli kjent før skolestart.

Erfaringer og råd

På Gjesdal skole har gode erfaringer med å ha et miljøteam bestående av mange miljøterapeuter. Ikke bare er det en stor fordel for elevene å ha så mange voksne som «ser» dem, men det er også en fordel for miljøterapeutene, som har et fagmiljø på skolen. Dette gjør at miljøterapeutene har flere å støtte seg på, diskutere og utveksle erfaringer med. Det har vært et bevisst valg fra rektor å legge grunnlag for miljøterapeutenes videreutvikling gjennom å ansette miljøterapeuter over assistenter på skolen.

Et fagmiljø for skolens miljøterapeuter har også ført til stabilitet i gruppa, og lite «gjennomtrekk». Det er tydelig at miljøterapeutene opplever at det er lettere å jobbe sosialfaglig på skoler hvor man har et fagmiljø i ryggen.

En ulempe med at miljøterapeutene i så stor grad er knyttet opp mot en-

keltvedtak, er at klasser uten elever med vedtak ikke får nyte godt av å ha flere voksne i klasserommet. Allikevel er miljøterapeutene godt kjent for de fleste elevene på skolen, og elevene er godt kjent for miljøterapeutene, ettersom miljøterapeutene er ute i alle friminutt og observerer barna på vei til og fra timer. Miljøterapeutene bruker dessuten møtetiden de har til å snakke om alle klassene på skolen, diskuterer hva som rører seg på de ulike trinnene og hva de bør være oppmerksomme på fremover.

Selv om miljøterapeutene er godt fornøyd med arbeidet på skolen er det manglende tid til samarbeid som troner øverst på listen over ting de kunne ønske å forandre. Rektoren kjenner også på de ulike vilkårene til lærere og miljøterapeuter på skolen, men opplever at han ikke kan gjøre noe annet enn å håpe at nasjonale myndigheter «tar tak i dette», som han sier. «For å kunne være en attraktiv arbeidsplass for miljøterapeuter bør vi også tilby 100 prosent stilling for miljøterapeuter på skolene,» påpeker rektor Niemi.

Gjesdal skole har brukt tid på å komme dit de er i dag. Både lærere, rektor og miljøterapeuter er enige om at det har skjedd en positiv endring over tid i samarbeidet mellom lærere og miljøterapeuter, med tanke på rolleravklaringer og med tanke på systematikken i det sosialfaglige arbeidet. Miljøterapeutene trekker frem satsningen fra rektor på å ansette flere miljøterapeuter, betydningen av å ha en koordinator for det sosialfaglige arbeidet ved skolen, og tid for utvikling som viktige faktorer i denne endringsprosessen.

Strinda videregående skole

Foto: Elin Borg

Da Betty Rabben startet som leder for Elevtjenesten, var hun skeptisk til å ha miljøterapeuter i skolen. Hun så ikke helt hva deres kompetanse kunne bidra med i videregående skole. Nå har hun tre miljøveiledere i «stallen», og ønsker seg flere. Lærerne opplever miljøveilederne som helt avgjørende for å kunne møte økende og mer mangfoldige utfordringer hos enkeltelever og elevgrupper. Med glimt i øyet bruker de «dekkhotell» for bildekk som bilde på endringen i sitt syn på miljøveiledere: før var det ingen som skjønnte at de hadde bruk for det, men nå er det ingen som klarer seg uten.

Organisering

- Skolen har tre miljøveiledere (to barnevernspedagoger, en vernepleier)
- Alle de tre miljøveilederne har ca. 20 prosent av stillingen knyttet til elever i STO-avdeling (særskilt tilrettelagt opplæring) og 80 prosent til miljøarbeid for hele skolen.
- Miljøveilederne er også representert på kommunens SLT- møter (Sam-ordning av lokale rus og kriminalitetsforebyggende tiltak).
- Miljøveilederne er en del av Elevtjenesten, som ellers består av leder, fire rådgivere, OT-rådgiver og helsesykepleier.
- Elevtjenesten har ukentlige møter, og mye kontakt ellers for oppgavefordeling, løpende avklaringer, informasjonsutveksling og diskusjoner.
- Elevtjenesten er samlokalisert for å gi best mulig betingelser for kontakt og samarbeid.
- Lederen for Elevtjenesten er miljøveilederens nærmeste leder. Hun er en del av skolens administrasjon og bindeleddet til rektor.

Ledelsens strategier og begrunnelser

Betty Rabben
Leder for Elevtjenesten
Foto: Betty Rabben

Lederen for Elevtjenesten har ansvar for hvordan midlene i spesialpedagog-budsjettet disponeres. Når skolen har tre miljøveiledere² som hver har 80 prosent stilling knyttet til miljøarbeid ved hele skolen, er begrunnelsen for det første at de har kompetanse som trengs og som er komplementær til lærere, helsesykepleier og rådgivere. Kompetanse på relasjonsbygging, observasjon, støttende samtaler samt forståelse av ungdom og utfordringer hos enkeltelever og i grupper er stikkord som går igjen blant de ansatte vi har snakket med ved Strinda. For det andre, er det ikke mulig å planlegge på forhånd hvor det blir

behov for denne kompetansen. Den må kunne settes inn raskt når det dukker opp utfordringer som krever forebygging eller håndtering. Lederen for Elevtjenesten understreker at det derfor er viktig å ha en relativt stor miljøveilederressurs, med folk som er tilgjengelige når ting oppstår og som kan brukes på tvers av fag, trinn og klasser. Det er også viktig at miljøveilederne har høy

² På Strinda kalles barnevernspedagogene og vernepleieren for miljøveiledere. Fylkeskommunen vedtok navneendringen fra miljøterapeut til miljøveileder høsten 2018.

faglig kompetanse, slik at de kan jobbe selvstendig, gjøre egne faglige vurderinger og ikke må «detaljstyres».

Den avgjørende tilliten

Både miljøveilederne og lederen deres peker på at det er avgjørende at leder har tillit til at de gjør gode vurderinger, prioriteringer og fyller jobben med oppgaver som har betydning og er til elevenes beste. En tredje begrunnelse for å ha tre miljøveiledere er knyttet til økonomi. Ved å ansette miljøveiledere framfor assistenter, får skolen medarbeidere som kan jobbe mer selvstendig, med flere og vanskeligere typer utfordringer. Miljøveiledere gir også helt konkret «mer for pengene» på spes.ped.-budsjettet. Spesialpedagoger har ofte kompetanse knyttet til bestemte fag og kan dekke opp 14 undervisningstimer i uka. Med miljøveilederne får skolen ansatte med kompetanse som kan brukes på hele skolen, som er tilstede 37,5 timer i uka og som er et internt, ambulerende team ved skolen.

Leder for Elevtjenesten beskriver oppbyggingen, sammensetningen og organiseringen av miljøveilederteamet som en erfaringsbasert prosess. Som lærer «i bunn», var hennes første møte med miljøveiledere i skolen ikke særlig positivt. Hun traff miljøveiledere som hadde liten forståelse for skolens opplærings- og kvalifiseringsoppdrag, som så seg selv i direkte opposisjon til lærerne og skolen, og som nesten skulle være «kulere» enn elevene. Med opprettelsen av Strinda kombinerte videregående,³ ble hun imidlertid kjent med miljøveiledere som jobbet der, og så fort hvordan de kunne bidra til å løse problemer både med enkeltelever, elevgrupper og klasser. De var tydelige på hvordan jobben deres også skulle bidra inn i skolens mål om at elevene både skal bestå og gjennomføre – og bli «gagns menneske». At miljøveilederne tydelig signaliserer dette – i tillegg til at lærerne opplever den konkrete nytten av miljøveilederens arbeid og kompetanse – er en nøkkelfaktor i å utfordre gamle motsetninger som henger igjen mellom profesjonene. Det er helt nødvendig for å få til en god organisering, arbeidsdeling og samarbeid.

Det siste tilskuddet til miljøveilederteamet gjorde seg uunnværlig i et vikariat ved skolen, og nå ønsker leder for elevtjenesten seg enda flere miljøveiledere. Miljøveilederne på sin side, løfter fram lederens betydning for å synliggjøre deres kompetanser og nytten av den jobben de gjør. Da er det viktig med en leder som virkelig forstår kompetansen deres og det de gjør i praksis. Miljøveilederne har opplevd endringen fra den andre siden, og framhever

---

³ Strinda videregående skole ble slått sammen med to andre videregående skoler i 2011 og de fikk et helt nytt skolebygg i 2013.

det at lærerne ser hvilke effekter jobben de gjør har på elevene som en viktig faktor for at pedagogene har endret holdning til miljøveiledere i skolen.

Når det gjelder sammensetning av miljøveiledergruppa er lederen for Elevtjenesten opptatt av at de skal ha erfaring fra arbeid i ulike typer arenaer og virksomheter, og ha kompetanse på og motivasjon for å jobbe med ulike temaer og utfordringer som er representert blant elevene. Hun trekker fram ungdom i institusjon, fritidsarenaer, rus, psykisk helse og konfliktløsning som eksempler på slike arbeidsområder. Miljøveilederne sine erfaringer fra ulike arenaer gir også læring om viktige temaer til de andre i personalet. Erfaringsbakgrunn og realkompetanse er vel så viktig for fordeling av arbeidsoppgaver mellom miljøveilederne som hvorvidt de er utdannet vernepleiere eller barnevernspedagoger. Helt sentralt er at de har kompetanse på og personlig egnethet for arbeid med ungdom – og på det å stå i vanskelige situasjoner.

Samlokalisering smart

Fordeling av oppgaver og ansvar gjøres i starten av skoleåret og på det ukentlige møtet i Elevtjenesten, men mange situasjoner og utfordringer oppstår og må følges opp mellom de faste møtene. På en så stor skole som Strinda oppleves det da helt avgjørende at alle som jobber i Elevtjenesten er samlokalisert. Lederen av Elevtjenesten forteller at de var veldig bevisste på dette under ombyggingen, da den kombinerte skolen ble opprettet:

» Det har så stor betydning at vi sitter fysisk nært hverandre. OT-rådgiver sitter her også, og når PPT er her noen ganger i uka, så sitter de også her. Det gjør det så mye lettere å få til det gode samarbeidet, for vi er nødt til å spille på hverandre hele tida. Det at vi sitter så tett gjør at ting ikke glipper, disse tingene som kanskje kunne blitt glemt hvis vi ikke får tatt det med hverandre med en gang. Det er flere skoler nå som nå bygger om for å få til samlokalisering, for de ser hvor fint vi får til samarbeidet når vi sitter sammen.

At de har kontorer på samme sted har også vist seg å være rasjonelt fordi de fort oppdager elever som «shopper» og stadig vekk går til mange forskjellige i elevtjenesten. Da får de tatt det opp raskt og vurdert hvem det er mest hensiktsmessig at eleven går til, og eleven får være med på å bestemme; hvis det er en spesiell person de gjerne vil gå til, så får de det. Samlokaliseringen er også viktig for at de som jobber i elevtjenesten kan gi hverandre den støtten som trengs i en arbeidshverdag som består av mange «tøffe tak».

Miljøveiledernes oppgaver og arbeidsmåter

Det er tre miljøveiledere ved Strinda videregående skole som har hovedvekten av stillingen sin knyttet til generelt miljøarbeid for hele skolen, og som jobber på tvers av fag, klasser og trinn. De har alle en del av stillingen (ca. 20 prosent) bundet opp til enkeltelever, der de jobber med særskilt tilrettelagt opplæring i en egen avdeling på skolen (STO-avdeling), knyttet til støtte, oppfølging, tilrettelegging og reell inkludering i resten av skolemiljøet for elever med psykisk utviklingshemming, fysisk funksjonshemming, ulike diagnoser og atferdsutfordringer. De tre miljøveilederne er ansatt i 100 prosent stillinger ved skolen, og er organisert inn under Elevtjenesten sammen med rådgivere, helsesykepleier, OT-rådgiver og fagleder for skolemiljø, som alle altså er lokalisert på samme sted i bygget. Miljøveilederne er godt fornøyd med denne organiseringen og er spesielt fornøyd med engasjementet og tilliten fra leder for Elevtjenesten som kjemper for å beholde og øke miljøarbeidet ved skolen.

Miljøveilederne har stor tillit fra ledelsen, som legger seg lite borti hvordan de velger å organisere dagene sine. Miljøveilederne har et eget kontor i Elevtjenesten, rett ved siden av helsesykepleieren, som de har et godt samarbeid med. Betydningen av det gode samarbeidet mellom miljøveilederne, med de andre i Elevtjenesten og med lærerne, trekkes fram av alle vi har snakket med på skolen.

» *Det er også viktig for oss å være tett sammen så vi kan debriefe og få hjelp fra hverandre. Noen ganger har du bare lyst til å grine, du føler du har gjort alt du kan og likevel ikke kommet i mål. Da kan vi gå til hverandre og få lufta og diskutert og løfta opp utfordringer som vi må samarbeide om for å løse i fellesskap. (Miljøveiledere)*

Formelt sett er det en viss overlapp mellom de forskjellige stillingene i Elevtjenesten, og i praksis fordeler de oppgaver ut fra hva de er best på. Dette handler også om at man lærer å kjenne egen og andres kompetanse, og er gode på å bruke det strategisk og aktivt i fordelingen av oppgaver:

» *Det kan for eksempel være at jeg skal ha en vanskelig samtale med noen foreldre, da vil jeg gjerne ha med meg den miljøveilederen, så tette må vi være. Og jeg kan jo for eksempel rote meg bort i en samtale om rus; for elevene leser på nett og finner fram til alt det som er så fint med rus, ikke sant. Og da er det helt topp å ha med en miljøveileder som kan mye om rus og kan ta dette ned for dem. (Leder av elevtjenesten)*

Miljøvederteamet ved Strinda videregående skole. Fra venstre Mari By Storholm, Lars Vanvikmyr og Rannveig Odnes. Foto: Elin Borg

- » Miljøveilederne er klar over og åpne på at de er gode til forskjellige ting. Vi trenger ikke vurdere hvem vi skal gå til, for det finner de ut av. (Lærere)
- » På en stor videregående skole med en mangfoldig elevgruppe er det viktig med et komplementært team av miljøveiledere som også utfyller hverandre på andre måter enn med formell kompetanse. (Leder av elevtjenesten)

Forholdet mellom Elevtjenesten og lærerne

Nettopp fordi det er en så stor skole er det også viktig at miljøveilederne og resten av Elevtjenesten jobber aktivt for å kople på og ha god kontakt med skolens kontaktlærere. Lærerne opplever at terskelen for å ta kontakt med miljøveilederne er veldig lav, og Elevtjenesten er opptatt av å gå «tett på» lærerne og være på tilbudssiden – også når lærere går litt for lenge med utfordringer uten selv å ta kontakt. Her beskriver en av lærerne hvordan dette samarbeidet mellom lærer og elevtjeneste kan organiseres i praksis:

» I noen klasser har opp mot 70 prosent av elevene en diagnose. Så jeg tror jeg hadde blitt sykmeldt hvis jeg ikke hadde fått hjelp fra Elevtjenesten. Jeg bruker som oftest å starte undervisninga uten å gjøre noe spesielt i forhold til de elevene som det følger papirer med, for jeg vil gjøre meg opp mine egne meninger om hva slags utfordringer og behov de faktisk har. For eksempel trenger ikke diagnoser være et problem, for bokstaver og håndverk kan gå veldig godt sammen. For eksempel kan kontrollert ADHD faktisk være attraktivt innenfor noen yrker. Men hvis jeg ser at det blir noen problemer, eller jeg ser at det er utfordringer hos elever som vi ikke har fått papirer på i forkant, så ber jeg rådgiver om å sjekke litt om det ligger noe bak her, høre med avgiverskoler og avdekke om det er noen utfordringer eller diagnoser som ikke er dokumentert ordentlig. Så kan jeg for eksempel avtale med miljøveileder, i år ble vi enige om at en av miljøveilederne skulle komme og observere og se litt i timene. Og så har vi tatt det litt derfra etter behov. Og miljøveilederne har vært sikkerhetsventil for meg, for de kan stille på kort varsel. Jeg kan spørre «kan du komme og være med litt i to timer i morgen?», og så gjør de det.

Miljøveilederne og Elevtjenesten er også tydelige på at lærerne kan bruke dem til å luften ut egne frustrasjoner:

» Vi ser jo at lærerne ikke er så lukka som før. Vi syns de er flinke til å komme å be om hjelp, og de har jo også behov for å få blåst ut litt frustrasjon av og til, så vi er her for dem også. Vi tenker at det er viktig for elevene at lærerne deres får blåst ut litt også.

Lærerne trekker fram at det har stor betydning for samarbeidet at miljøveilederne aktivt oppsøker personalrommet der alle lærerne er, og tar en kaffe og prater i pauser. Det gjør at utfordringer og bekymringer blir fanget opp tidlig:

» Det er miljøveilederne som har laga det gode samarbeidet med oss lærere. Det er faktisk det. Ved å informere, være til stede, prate med oss og komme og ta en kopp kaffe, og når vi lufter noe så tar de tak i det uten at vi nødvendigvis ber om det engang eller de sier «jammen, da kommer jeg innom klassen, jeg».

Den viktigste oppgaven

Når de skal oppsummere sin viktigste, overordnede oppgave, sier miljøveilederne:

- » *Den viktigste oppgaven slik sett er å være den trygge voksne som tør å høre alt. Uredd. Elever som har ting som er tungt i seg, sjekker hele tiden an personen de ønsker å si det til. De tester gjerne hvis de er usikre. Det kan være lærere som synes det er vanskelig for de vet ikke helt hvordan de skal svare på det eller hvordan de skal ta imot det og reagere med et kroppsspråk som avslører alt, selv om de sitter der rolig. Men vi er jo litt mer trent på det. Vi er ikke redd for noe, vi er ikke redd for svaret heller. Vi kan plutselig sitte i en samtale, og hvis vi er redd for selvmord, så spør vi jo om det. Har du tenkt å ta livet ditt? Så blir det enten «ja» eller «nei», de svarer ærlig med en gang. Så kan vi fortsette videre på det. Det er jo ikke noe skummelt å snakke om, det er kjempefint at du nevner det, vi kan hjelpe deg. Det er den tryggheten der da.*
- » *Være tålmodig. Det tar kanskje tre samtaler før hovedtemaet kommer. Noen lærere sier at nå har vi tatt med denne eleven til deg, nå skal du finne ut hva det er. Og så går det en måned da. Fordi det tar litt tid.*
- » *Vi har andre følere ute enn lærere. Vi kan se på en elev fra starten av – her er det noe snedig. Så forsker vi litt på det da, litt sånn CSI. Så kan jo eleven komme til oss i november når det har gått tre måneder, eller vi ser at de prøver å ta kontakt.*

Når det gjelder hvilke vanlige og vanskelige utfordringer som er tema i støtte-samtaler med elevene, sier miljøveilederne at det kan handle om «alt mulig». Men gjengangere er sosial angst, prestasjonspress, problemer med venner, familietrøbbel eller for stort ansvar hjemme, konflikter, utestenging, intriger og «drama» mellom elever.

- » *Du møter mange tøffe tak, enten det er konflikter eller ungdommer som har det så vanskelig hjemme at du bare har lyst til å ta dem med hjem. Du møter redde, fortvilte og sinte foreldre. Du må ha noen egenskaper som gjør at du kan roe ting ned og ikke hausse opp.*

Nettopp dette trekkes fram av lærerne også:

» *Noe av det viktigste er at de har kompetanse på å snakke med ungdommer – og med folk som sliter. At de kan forstå elevene ordentlig, også for eksempel dem som har diagnoser og er i behandling hos BUP, for de skal jo også være i skolen. Det er mange med mye bagasje og så mye hjemme - med så mange vanskelige ting – og jeg tenker at hvis jeg skulle lagt på meg alt dette, så hadde jeg jo ikke tenkt på fag, da hadde det bare blitt sosialt arbeid.*

» *Det er så mye sosialt som blir så stort for mange i denne alderen, for eksempel en kjæreste som slår opp på telefonen i friminuttet, da vet jeg at vi har miljøveiledere som er gode på å få eleven i gang i klassen, istedenfor at hun står i kø hos helsesykepleier. Eller det kan være jentekonflikter som er så ille at det føles som å komme inn i et fryserom når du kommer inn i klassen, og du bare tenker «oj, når skal jeg få tid til å ta tak i det her»? Men da vet du at det sitter miljøveiledere klare her som faktisk kan veilede disse jentene – og elevene har tillit til dem og VIL prate med dem, fordi de vet at de er fagpersoner som de får ordentlig hjelp av.*

Miljøveilederne selv formulerer det slik:

» *Det vi har felles, som ligger i bunn, er at vi er gode med folk. Vi er flinke til å lese folk og sosialt samspill – og vi er flinke til å snakke med folk.*

Synlige og til stede – også på Snap

For at miljøveilederne skal kunne gjøre en god jobb er de helt avhengige av at elevene opplever at det er lett og nyttig å ta kontakt med dem. Å være synlige for og å gjøre seg kjent med elevene er derfor svært viktig. Deltakelse på sosiale aktiviteter der alle elevene er tilstede, oppsøkende arbeid og at de oppholder seg og «henger» i fellesrom som kantina bidrar også til at mange kjenner dem.

For et år siden laget de imidlertid en egen Snapchat-bruker for miljøveilederne, *StrindaPrat*, for å kunne være på den arenaen som elevene faktisk

Legg oss til på snap! Vi har ulike tema hver dag, og her er ingenting tabu. Enkelt å ta kontakt, vi er bare en snap unna, og har taushetsplikt! 😊

Hilsen Lars, Mari og Rannveig

Miljøveiledere på Strinda

Hallo på do: Strindas miljøveiledere har hengt opp QR-koden for sin Snap-konto på et sted alle er innom; på toalettet. Foto: Elin Borg

bruker mest, etter at de så å si har sluttet å bruke SMS. Her legger miljøveilederne ut nye temaer hver dag, for eksempel om stressmestring en dag da mange skal ha prøver eller om prestasjonsangst en dag da mange skal ha muntlig framføring. Andre eksempler på temaer er sex og sykdom, rus og bivirkninger, hobbyer og kjæledyr, filmer og gaming. De benytter også anledningen til å «by litt på seg sjøl» og elevene kan skrive inn til dem og få svar på spørsmål. De får inn tips og ønsker fra elevene om temaer til både snap-en og undervisningsoppleggene de gjennomfører.

Miljøveilederne har hengt opp QR-koden på toalettene, slik at elevene kan skanne den mens de sitter på do. På den måten når de ut til enda flere elever enn før. Det har senket terskelen ytterligere for at elevene tar kontakt med dem, og de får selv mer informasjon og forståelse for det som skjer blant ungdommene. De har også pre-

sentert eksempler for lærerne på hva de legger ut og hva elevene spør om eller skriver tilbake til dem. Slik har Snapchat'en også blitt en måte for å gjøre lærerne enda mer kjent med Elevtjenestens arbeid og de utfordringene og behovene som fins i elevgruppa. Så langt kjenner de til ni andre videregående skoler som ønsker å gjøre det samme.⁴

Miljøveilederne beskriver hvordan jobben deres innebærer å kunne ta ting på sparket; planen for dagen blir alltid stokket om på. Det kan være en elev med autisme på elektro som må få støtte med en gang fordi han ikke fikk til en kopling, det kan være en elev som besvimer i gymtimen. De er så heldige å ha vaktmester og renholdspersonale som får med seg mye som skjer blant elevene, og får også tips fra dem om elever eller grupper som det kan være behov for å sjekke ut. Miljøveilederne driver også oppsøkende miljøarbeid i den forstand at de selv tar kontakt med elever de blir bekymret for, som kanskje ser særlig sårbare ut eller går alene.

Blir kjent med nye kull

Før nye elevkull starter om høsten er miljøveilederne sentrale i arbeidet med å lese gjennom meldingsskjemaer, fordele elever i klasser og koble klasser

⁴ Se egen sak om Snapchat'en i Fontene: <https://fontene.no/nyheter/strinda-videregaende--trenger-du-noen-a-prate-med-send-oss-en-snap-da-vel-6.339.607075.bdac29ce71>

med lærere. I den prosessen jobber miljøveilederne med å tenke på hva elevene trenger og hva lærerne kan bidra med for den enkelte elev. Slik blir også miljøveilederne «kjent» med elevene allerede før de begynner på skolen.

Første skoledag er alltid spennende, når elevene kommer til skolen, sier miljøveilederne. De bruker dagen til å observere og få et overblikk over de nye elevene. De går etter hvert inn i alle vg1 klasser og presenterer seg for å bli kjent med de nye elevene. Miljøveilederne har også undervisning for vg1-klassene, der de underviser om ungdom og psykisk helse (veiledning og informasjon om psykisk helse i skolen [VIP-programmet]). Gjennom VIP får miljøveilederne vist seg frem og fortalt om hvordan de jobber og hva elevene kan bruke dem til.

Mange og varierte oppgaver

Listen over de tre miljøveiledernes oppgaver ved skolen er lang. Dette arbeidet omfatter blant annet:

- Bidra til oversikt over utfordringer i nye elevgrupper som tas opp, og plassering av elever i klasser
- Ansvar for VIP, et eget 3-timers undervisningsopplegg om psykisk helse som gjennomføres fast i alle VG1-klassene
- Ansvar for forebyggende rusarbeid, 1 t undervisning med alle vg1-klassene
- Delta i skolens årlige psykisk helse-uke som arrangeres av Elevtjenesten
- Delta i Elevtjenestens «sosiale stunt» for trivsel og miljøbygging
- Samarbeid med helsesykepleier og lærer om opplegg om seksuell helse i etterkant av psykisk helse-uka, 1 time i hver klasse
- Lede jentegruppe, f.eks. for jentene på elektrofag
- Passe på at de har «åpen dør» og at det er en miljøveileder tilgjengelig for elever som kommer innom
- Drifte egen Snapchat-bruker: StrindaPrat
- Arrangere månedlige hybeltreff for borteboende elever, velkomstkveld ved skolestart for elever som skal flytte på hybel og foreldrene deres, og følge ekstra med på de elevene som bor alene gjennom hele skoleåret
- Bistå og være «los» for elever som trenger hjelp og oppfølging i kontakt med «systemet», for eksempel NAV, Lånekassa, bank og hybelutleier – for å redusere stress for dem slik at de kan konsentrere seg om skolen
- Delta i samtaler med foreldre
- Delta på møter om elever som de følger spesielt opp
- For elever med fortrinn (pga særskilte utfordringer som psykisk utviklingshemming, fysisk funksjonshemming/nedsettelse, atferdspro-

blemer, psykisk helse-problemer m.m.): Delta i overgangssamtaler mellom skolen og avgiverskolene for nye elever, delta i eget møte om disse elevene på våren og møte dem første skoledag og være ekstra «tett på» dem i tida rundt skolestart

- Delta i SLT-møter i kommunen (Samordning av Lokale kriminalitetsforebyggende Tiltak)
- Oppsøkende miljøarbeid – følge med på enkeltelever og grupperinger i skolemiljøet
- Følge opp og dra hjem til elever som ikke møter på skolen
- Støttesamtaler for elever som har psykiske lidelser, i påvente av og parallelt med behandling hos BUP, DPS, m.m.
- Støttesamtaler for elever som sliter med en vanskelig livssituasjon, hjemmeforhold, sosial tilpasning, lettere psykiske og emosjonelle utfordringer – og elever som trenger å bli sett litt ekstra eller strever med vanlige og vanskelige ungdomsutfordringer
- Følge elever til fastlege, BUP, DPS, o.l.
- Løpende støtte og veiledning for lærere, observasjon av enkeltelever og klasser, vurdering av miljøtiltak i klasser, konfliktløsning, mobbing og hjelp til å skape arbeidsro i klassen og å «få i gang» elever i timen – i samråd med lærerne

Hva kan akkurat miljøveileder hjelpe med?

Sammenliknet med helsesykepleier, er kompetansen miljøveilederne har fortsatt mindre kjent på skolen og i skoleverket. Mange lærere vet hva de kan sende elever til helsesykepleier for, og miljøveilederne innrømmer at de av og til kjenner litt på «konkurransen» med helsesykepleier, for eksempel i forbindelse med psykisk helse.

» *Det med psykisk helse ligger jo til oss, men også til dem [helsesykepleieren]. Men hun har en del i tillegg, som den fysiske helsen. I tillegg er hun underbemannet. [...] Lærerne er litt sånn, helsesykepleier, det må vi jo bare ha, det står overalt. Det er ganske satte roller i et skolesystem, som forandrer seg litt etter som samfunnet forandrer seg.*

Miljøveilederne i skolen kjenner altså på en slags «konkurrans» og må kjempe og forhandle om roller og ansvarsområder på skolen. Sammenliknet med helsesykepleier som har lovpålagte oppgaver finnes det ikke tilsvarende lov-

verk for miljøveiledere og det er en utfordring både i samarbeidet til lærerne og andre profesjoner i skolen som helsesykepleier. På Strinda opplever miljøveilederne for det meste en god balanse, arbeidsdeling og komplementaritet i de sosialfaglige oppgavene på skolen. I praksis blir komplementariteten imidlertid tydelig ved at sykepleieren er mer «låst» til kontoret, mens miljøveilederne kan jobbe ambulerende og oppsøker elevene ute i miljøet. Dessuten gjør det gode samarbeidet innad i elevtjenesten at de ikke tenker så mye «mitt og ditt bord». Miljøveilederne gir et ferskt eksempel:

»I går kom det ei jente på døra til helsesykepleier, men akkurat da var hun ikke der. Døra til miljøveilederkontoret vårt sto oppe, som vanlig, og de så henne og spurte om det var noe de kunne hjelpe henne med. Hun fortalte at hun hadde vondt i kneet og i tillegg hadde hun begynt å få problemer med å sove. Da sa vi at «Kneet kan vi nok ikke hjelpe med, men kanskje vi kan hjelpe til med dette med søvnproblemenene». Så kom jenta inn og satte seg hos oss, og begynte å fortelle. Og da viste det seg at det hun sleit med var midt i blinken for oss, noe vi virkelig kunne hjelpe henne med.

Miljøveilederne forteller at det er et stort behov for samtaler med foreldre om at ungdommene deres fortsatt trenger «voksne hjemme» som følger med og gir støtte. Mange foreldre har det veldig travelt med jobb og egne prosjekter, og tenker nok at når barna begynner på videregående så er de voksne – men ofte trenger de foreldrene sine vel så mye i denne alderen. I samtaler med foreldre vektlegger miljøveilederne at det er viktig å ikke framstå som «ekspert» på en ovenfra-og-ned måte, men fokusere på å få fram det som er viktig. De legger også opp til at elevene skal si mest mulig selv, og derfor henvender de seg ofte direkte til elevene i disse samtalene.

De har fått god kontakt med ressurspersoner og ansatte i ulike tjenester, og dermed blir de gode «loser» og bindeledd mellom elever og disse tjenestene.

Erfaringer og råd

Alle vi har snakket med på Strinda påpeker at samtidig som det er stort behov for kompetansen miljøveilederne har i skolen, er det fortsatt liten kunnskap i skoleverket om hva denne kompetansen består i og hvordan den kan brukes. For skoler som begynner å ta i bruk miljøveiledere/terapeuter er det derfor viktig å ha en god oppstartsprosess, der man fokuserer på å synliggjøre og

konkretisere både behovene og bruken av kompetansen. Ledelsen, miljøveiledere og lærere må også være innstilt på at en del av denne prosessen handler om å samarbeide. Det handler om å finne oppgaver ut fra skolens konkrete behov – og miljøveiledernes spesifikke kompetanser og erfaringer. Å synliggjøre for lærere at de ikke fratar lærerne oppgaver er også en viktig del av prosessen, men vise at et godt samarbeid kan lette kontaktlærerjobben.

Miljøveilederne trekker fram at barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere i skolen har god bruk for sin relasjonskompetanse i samarbeid med lærerne og andre ansatte i skolen. Man kan være uenige om tilnærminger i kontakt med elever eller om hvordan utfordringer bør løses, og da er et godt samarbeid nøkkelen.

Miljøveilederne har sett at en del skoler bruker miljøveiledere på en måte der de får en «bestilling» om å «fikse problemer» som lærere eller ledelse har identifisert. Da kan det bli ensomt å jobbe som miljøveileder, mener de. Det er helt avgjørende å få til det gode *samarbeidet* – mellom miljøveiledere, lærere og ledelse.

Erfaringer på tvers av de tre skolene

Foto: Elin Borg

» Det er det å utvikle den gode samspillsdynamikken mellom oss miljøterapeuter og lærere som er så viktig. At man blir en like viktig voksen for elevene. Og at lærerne har tillit til at vi vet hva vi gjør, og ikke trenger å vite hvorfor vi tar ut en elev, at blikkontakt er nok, de trenger ikke å spørre. At den som står framme og underviser til enhver tid har tillit til den vurderingen vi gjør. Det er jo ikke alltid de vet hvorfor vi går ut med en elev, de har kanskje ikke sett hvorfor det er behov for det. Og læreren kan sende oss et blick og vi skjønner at nå er det noe med den og den eleven, men læreren kan ikke følge opp akkurat der og da, men da kan vi gjøre det. Noen ganger avtaler vi også tegn på forhånd, hvis det og det skjer, så er vi på».

I denne avsluttende delen av rapporten presenterer vi noen temaer som er felles for det sosialfaglige arbeidet ved caseskolene – altså på tvers av ulike modeller og skolenivå. Først oppsummerer vi de kjerneelementene i den sosialfaglige kompetansen som oppfattes som komplementær til pedagogenes. Så løfter vi fram gode erfaringer når det gjelder tre sentrale temaer: Ledelsens rolle, samarbeidet med lærerne og profesjonsfelleskap mellom de sosialfaglig ansatte.

Felles for de tre skolene i denne rapporten er at de sosialfaglig ansatte har bidratt til å styrke betingelsene for å se og møte «hele eleven» – «24-timers eleven». Overordnet brukes den sosialfaglige kompetansen inn mot skolens tre sektormål om læringsutbytte, læringsmiljø og gjennomføring. De sosialfaglig ansatte er sentrale i skolens arbeid med tidlig innsats, med elevenes psykososiale miljø og med tilpasset opplæring. Miljøterapeutene, lærerne og skolelederne ved alle de tre skolene beskriver arbeidsmåter og samarbeidsformer som handler om å støtte elever til å komme *i læringsposisjon*. Arbeidsmåtene er tilpasset de ulike behovene på henholdsvis barnetrinnet, ungdomstrinnet og videregående skole. Felles er imidlertid at miljøterapeutene har oppgaver rettet mot både enkeltelever, grupper, klasser og mer bredt mot skolemiljøet – og de jobber både forebyggende, «ad hoc» med å løse situasjoner når de oppstår, og med utfordringer som krever langsiktig og systematisk innsats.

I boksen under oppsummerer vi de elementene i den sosialfaglige kompetansen som på tvers av skolene løftes fram som komplementær til pedagogenes, og som dekker viktige behov i skolen:

Kjerneelementer i sosialfaglig kompetanse i skolen

- Observasjonskompetanse – både samspill mellom elever og lærer-elev-samspill
- Relasjonskompetanse
- Konflikthåndtering
- Følelser-/selvregulering
- Barn/ungdoms utvikling og utfordringer
- Diagnoser
- Støttende samtaler
- «Vanskelige» samtaler med elever og foresatte
- Kjennskap til tjenesteapparatet rundt skolen
- Kjennskap til tverrfaglig samarbeid
- Å stå i utfordrende relasjoner og håndtere utfordrende atferd

De tre skolene understreker at de ikke er helt i mål med alt, og peker på forskjellige typer av utfordringer. En felles ønskeliste kunne sett slik ut:

- Enda flere sosialfaglige ansatte
- Mer tid til planlegging og koordinering både innad i miljøterapeut-gruppa og i samarbeid med lærerne
- Enda tydeligere avklaring av roller og ansvar i forhold til helsesykepleier
- Å sikre at alle lærerne blir godt kjent med og bruker den sosialfaglige kompetansen og ressursen
- Å få til enda bedre integrering av miljøterapeutene i lærergruppa
- Å jobbe enda mer forebyggende.

Noen lærere trekker også fram at selv om de sosialfaglige gir viktig sosial og psykososial støtte i klasserommet, så kunne de også ha behov for mer pedagog-støtte i læringssituasjonene. Kanskje særlig fra mellomtrinnet, for da begynner en del fag å bli vanskeligere, og dermed øker også risikoen for at utfordringer med faglig mestring kan føre til utfordringer knyttet til atferd og sosial/psykososial utvikling.

Alle vi har snakket med ved de tre case-skolene beskriver imidlertid vesentlige endringer i skolens arbeid; et «før» og «etter» satsingen på sosialfaglig kompetanse. Samtidig beskriver de også hvordan det har vært en reise og en langsiktig utvikling for å finne fram til gode modeller for organisering og samarbeid. Over tid har også de «skolske» eller pedagogiske perspektivene og de sosialfaglige perspektivene nærmet seg hverandre og blitt mer sammenvevd. Miljøterapeuter forteller om hvordan deres oppgaver «i gamle dager» ikke ble knyttet så tydelig til skolens læringsmål og kjerneområder – da var det mer slik at miljøterapeuten tok ut elever og nærmest sto fritt til å finne på aktiviteter, som for eksempel å steke vafler eller å gå på tur. Samtidig har også betydningen elevens arenaer utenfor skolen fått større oppmerksomhet i skolen. En av miljøterapeutene uttrykker det slik:

» *Fra gammelt av har det vel vært slik at pedagoger fokuserte på det som var på skolen og ikke hadde så mye fokus på det hjemme. Men elevene tar med seg ting inn i skolen som skjer i fritiden, noe som kan skape hindringer for læring. Det er derfor viktig å anerkjenne hvordan elevene har det hjemme, på skoleveien og på fritiden og å ha et godt samarbeid med hjemmet for å kunne se hele bildet. Det er så mye mer som skjer i elevens døgn enn de timene de er på skolen, at skal vi klare å samarbeide med eleven, så må vi jo vite og være interessert i hva som skjer med barna utenfor skolen også. Og*

etter hvert har det endret seg til at pedagogene også er mer opptatt av 24-timers-eleven.

Her oppsummerer vi viktige erfaringer på tvers av skolene knyttet til tre temaer som løftes fram som nøkkelfaktorer for å få til en god organisering og bruk av den sosialfaglige kompetansen: *Ledelsens rolle og samarbeidet med lærerne og profesjonsfellesskap mellom miljøterapeutene*

Ledelsens rolle

- Ledelsen har en forståelse av komplementariteten i sosialfaglig og pedagogisk kompetanse
- Ledelsen har en tydelig og langsiktig strategi for finansiering, rekruttering, organisering og integrering av den sosialfaglige kompetansen – som kan justeres i tråd med erfaringer
- Ledelsen kommuniserer klare mål for bruken av de sosialfaglige ansatte, men har samtidig tillit til å gi miljøterapeutene rom for å utforme sine roller på skolen
- Ledelsen kommuniserer tydelig for hele personalet hvorfor og hvordan den sosialfaglige kompetansen er viktig for skolens arbeid, oppdrag og mandat
- Ledelsen støtter miljøterapeutene i deres arbeid med å bli kjent med lærerne og synliggjøre og konkretisere sin kompetanse, hva de kan brukes til og bidra med
- Ledelsen involverer seg dersom det oppstår uenigheter eller behov for avklaringer om oppgaver og prioriteringer
- Ledelsen legger til rette for godt samarbeid mellom miljøterapeuter og lærere
- Ledelsen legger til rette for å utvikle godt profesjonsfellesskap mellom de sosialfaglige ansatte ved skolen og ved andre skoler
- Ledelsen vurderer behov/mulighet for koordinator/mellomleder for gruppa av miljøterapeuter

Samarbeid med lærerne

- Miljøterapeutene jobber aktivt med å bli kjent med lærerne, fortelle om hvordan de jobber og spørre etter og lytte til lærernes utfordringer og være «på tilbudssiden»
- For lærerne, som gjerne er vant til fagarbeidere/ufaglærte assistenter, kan

- det kreve tid og konkrete samarbeidserfaringer med de sosialfaglig ansatte for at de ser mulighetene i å bruke de nye kompetansene og ressursene ved skolen
- Både miljøterapeuter og lærere er forberedt på at en må investere i å utvikle gode samspillsdynamikker og samarbeidsformer seg imellom
  - Det bør settes av tid til felles planlegging og avklaring av roller og ansvar samt arbeidsdeling, med utgangspunkt i styrker og svakheter hos de som skal samarbeide
  - Å bygge gjensidig tillit til hverandres kompetanse og respekt for hverandres arbeid er avgjørende for å få til et godt samarbeid, der potensialet i den sosialfaglige ressursen utnyttes
  - Åpne for konstruktive diskusjoner av forskjellige perspektiver, tolkninger av situasjoner og utfordringer som oppstår, samt hvordan de skal håndteres
  - Utvikle forståelsen av at det er våre elever – selv om det er kontaktlærer som «eier» elevene

Profesjonsfelleskap

Helt til slutt vil vi trekke fram erfaringer knyttet til profesjonsfelleskap for de sosialfaglige ansatte, som også går på tvers av de tre skolene. Det har vært viktig for ledelsen, for miljøterapeutene og for lærerne at miljøterapeutene har etablert et eget fagfelleskap. For lederne har det vært en viktig strategi for å utvikle den sosialfaglige kompetanse i skolen og for å beholde miljøterapeutene og kompetansen i skolen. De oppfatter at miljøterapeuter som jobber alene på en skole har større risiko for å slutte enn de på skoler der det er et større nettverk.

Et fagmiljø på skolen oppfattes ikke bare som et grep for å holde den sosialfaglige kompetansen på skolen. Det bidrar også til økt trivsel, mestring og evne til å stå i saker over lengre perioder for de som jobber der. Et fagmiljø og profesjonsfelleskap for miljøterapeutene oppleves som positivt for å utvikle miljøterapeutenes rolle i skolen, det gir muligheter for å lære av hverandre og støtte hverandre – og gir bedre betingelser for personlig kompetanseutvikling og for en helhetlig innsats på skolen. Lærerne opplever også at miljøterapeutenes profesjonsfelleskap er en styrke for det sosialfaglige arbeidet ved skolen, ved at de opplever en tydeligere profesjon, og en bredere gruppe av miljøterapeuter å spille på – med ulike sosialfaglige kompetanser, realkompetanser og erfaringsområder.

Referanser

- Bakken, A. (2017). *Nasjonale resultater, Ungdata*. Oslo: NOVA, OsloMet.
- Borg, E., Drange, I., Fossetøl, K. & Jarning, H. (2014). Et lag rundt læreren. En kunnskapsoversikt. Rapport nr. 8, Oslo: AFI, OsloMet.
- Bunkholdt V. & Larsen E. (1995). *Metodisk barnevernsarbeid*. Oslo: Tano Aschehaug.
- Håvie, U. (2012). På full fart inn i skolen. *Fontene*, 10, 62-67.
- Kunnskapsdepartementet (2018). *Endringer i opplæringslova, friskolelova og folkehøgskolelova (plikt til å tilby intensiv opplæring og plikt til fleirfagleg samarbeid m.m.)* (Prop. 52 L (2017–2018)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no>
- Kunnskapsdepartementet (2017). *Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen* (Meld. St. 21 (2016–2017)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no>
- Kunnskapsdepartementet (2010). *Tid for læring – oppfølging av Tidsbrukutvalgets rapport* (Meld. St. 19 (2009-2010)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no>
- Larsen, E. (2004). *Miljøterapi med barn og unge*. Organisasjonen som terapeut. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lillevik, O. G. & Øien, L. (2015). Hva er miljøterapi? *Sykepleien*, 5, 60–63. doi: 10.4220/Sykepleiens.2015.54066
- Magnus, P. (2013). *Barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere i skolen: Nye profesjoner i grunnskolen*. Bergen: Høyskolen i Bergen, Inst. for sosialfag og vernepleie.
- Mellin, E. A. (2009). Unpacking Interdisciplinary Collaboration in Expanded School Mental Health: A Conceptual Model for Developing the Evidence Base. *Advances in School Mental Health Promotion*. 2(3): 4–14.
- NOU 2015: 2 (2015). *Å høre til – Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø*. Oslo: Kunnskapsdepartementet
- Olkowska A. og Landmark B. (2009). Hva gjør miljøterapi til terapi? *Fontene*, 9, 52–9.
- Opplæringslova (1998). Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (LOV-1998-07-17-61). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/>

lov/1998-07-17-61

Tidsbrukutvalget (2009). Rapport fra Tidsbrukutvalget.

Vatne S. (2006). *Korrigere og anerkjenne. Relasjonens betydning i miljøterapi*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Willumsen, E. (2016). Tverrprofesjonelt samarbeid i utdanning og praksis i helse- og velferdssektoren. I E. Willumsen & A. Ødegård (Red.), *Tverrprofesjonelt samarbeid i utdanning og praksis – Et samfunnsoppdrag* (s. 33–52). Oslo: Universitetsforlaget.

Sosialfaglig kompetanse i skolen

Sosialfaglige kompetanse er et viktig supplement til de ansatte med pedagogisk kompetanse. Samtidig er dette en forholdsvis ny trend i Norge og det er derfor interessant å se nærmere på de erfaringer som skoler med sosialfaglig ansatte har gjort seg.

På hvilken måte bidrar tilfanget av den sosialfaglige kompetansen til å styrke elevenes skolemiljø og til å lette lærernes arbeidsbelastning ved de konkrete skolene? Er det mulig å gjenkjenne temaer som er felles for det sosialfaglige arbeidet ved disse skolene, på tvers av ulike modeller og skolenivå? Og kan vi ved hjelp av casestudiet se noen kjerneelementer i den sosialfaglige kompetansen som utfyller pedagogenes kompetanse?

Denne rapporten kan brukes for vise politikere, skoleeiere og skoleledere betydningen av sosialfaglig kompetanse. Og inspirasjon til barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere som jobber eller har lyst til å jobbe i skolen – og alle som er opptatt av hvordan vi kan få en best mulig skole for alle.

Fellesorganisasjonen (FO) er glad for at og flere og flere skoler i Norge ansetter barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere i sin stab. Over 1500 av FOs medlemmer jobber i barnehage, skole eller SFO.

ISBN 978-82-90858-17-4

9 788290 858174

OSLOMET

STORBYUNIVERSITETET
ARBEIDSFORSKNINGSINSTITUTTET AFI